

Kommentar till Johnson-Oxenstierna

Om ”sanktioner som svar på Rysslands krig mot Ukraina”

av Ove Bring

Résumé

This comment concerns the contribution by A. Johnson and S. Oxenstierna on the international sanctions against Russia, published in the former issue of *KKrVA*. The authors analyze convincingly the effects of sanctions on the Russian economy since 2014, but this is done on the presumption that the only purpose of sanctions is to press the target state into political change. If such change does not materialize, the sanctions, according to this view, have failed their purpose. This comment argues, that irrespective of the political outcome, sanctions may be necessary to demonstrate support among states for a rule based international order. An absence of sanctions would send the wrong message to an aggressor and to the rest of the international community. The United Nations order of peace and security needs to be defended. Serious violations of international law should not go unpunished.

EN ARTIKEL I *KKrVAHT*, 2 häftet 2022 står för en värdefull genomgång av sanktionerna mot Ryssland sedan ockupationen av Krim 2014 och invasionen av Ukraina den 24 februari i år. Sanktionernas ekonomiska effekter kartläggs på ett förtjänstfullt sätt av två nationalekonomer knutna till FOI. Deras slutsats att sanktionerna inte kan påverka den politiska nivån i Ryssland till att upphöra med kriget mot Ukraina framstår som korrekt och övertygande. En annan FOI-expert, Gudrun Persson, har i sitt sommarprat understrukt att en politisk förändring enbart kan komma inifrån. Johnson och Oxenstierna påpekar här att ingenting, åtminstone för närvarande, tyder på att den ryska befolkningen p g a ekonomiska umbäranden skulle resa sig mot Putin. Denna realpolitiska beskrivning av det nuvarande läget är invändningsfri.

På en annan punkt är emellertid artikeln missvisande, nämligen vad gäller beskrivningen av syftet med internationella sanktioner. Jag håller med om det inledande konstate-

randet att sanktioner ”är ett instrument som ofta används i internationella relationer för att signalera att ett lands beteende är oacceptabelt”. Men artikeln använder sig därefter av en annan, mer specifik, utgångspunkt. Det heter då att syftet med ekonomiska sanktioner är att ”påverka och förändra ett lands beteende på ett visst område”. Detta konstaterande är emellertid ofullständigt och därför missvisande. Det leder till slutsatsen att sanktioner som inte lyckas påverka är misslyckade, när de i själva verket i ett större sammanhang är socialt nödvändiga och inte enbart bör bedömas utefter en skala av politisk effekt.

Artikeln använder ett analytiskt ramverk som går ut på att ställa frågan om Ryssland kan övertygas att ”inte invadera eller, efter att en invasion redan skett, lämna Ukraina”. Med all rätt konstateras att ekonomiska sanktioner inte ensamma kan påverka ett politiskt beteende utan det krävs en kombination med diplomatiska ansträngningar och andra faktorer för att nå resultat.

Bakgrunden till invasionen av Ukraina förklaras med att Ryssland anser sig ha rätt till en intressesfär av länder längs dess västra gräns samt anser sig ha rätt att hindra att Nato inte släpper in flera medlemmar. Författarna skriver att ”Ryssland ville med invasionen visa att man inte accepterar att Ukraina väljer sin egen säkerhetspolitiska väg och att man är missnöjd med den europeiska säkerhetsordningen överlag”. Förklaringsgrunden till krigsutbrottet synes ligga nära den påstådda ryska upplevelsen av Natos fientliga inringning av ryskt territorium. Men att Natos agerande på något sätt skulle vara huvudorsaken till kriget stämmer naturligtvis inte. Vi vet numera att det är en storrysk ideologi, om återskapande av ett saknat imperium, Moder Ryssland, som lett till tanken på ett erövringskrig som lösning på vad Martin Kragh kallat dilemmat med post-imperiella fantomsmärtor. Putin vill införliva Ukraina med det ryska moderland där han menar att det hör hemma. Sådana geopolitiska och post-imperiella föreställningar låter sig inte påverkas av ekonomiska sanktioner. Det vet man i väst. Ändå har man ständigt utökat sanktionernas omfattning. Varför?

Sanktionsvapnet har blivit en signal till Moskva och den ryska befolkningen att brott inte lönar sig. Sanktionerna har blivit ett redskap för att markera och isolera. Det har blivit ett sätt att stå upp för den internationella

rättsordningen, att visa att den existerar, att den måste tas på allvar. Man vill åstadkomma en politisk och ekonomisk kostnad för de stater som bryter mot folkrätten.

Sanktioner spelar således en roll på flera plan. Det rör sig inte enbart om försök att påverka de beslutsfattare som man vänder sig emot. Det torde i själva verket höra till ovanligheterna att sanktioner får stopp på aggression eller andra folkrättsbrott. Ändå bedöms de som nödvändiga, som ett viktigt verktyg i den internationella redskapslådan.

Det är nödvändigt att stå upp för FN-stadgans förbud mot hot om eller bruk av våld. Eller, som i fallet Ukraina, att markera stöd för den europeiska säkerhetsordningen som genom respekt för suveräna staters gränser också har sin grund i FN-stadgans folkrätt. Om de stater som vill värna om folkrätten inte förmår symboliskt agera till dess försvar är man inne på en uppgivenhetens och passivitetens farliga väg. Det gäller att kollektivt markera enighet och stå upp för internationell rätt, internationell moral och humanitär anständighet. I Ukrainakrigets kölvatten måste man anse att väst till stor del lyckats med detta, troligen till Vladimir Putins stora överraskning.

Författaren är professor emeritus i internationell rätt och ledamot av KKrVA.